

Сказки и рассказы бѣлоруссовъ- польщуковъ (1911)/61

Exported from Wikisource on 9 мая 2024 г.

61. С чагó ліхо на свѣце

Беларуская народная казка

← [60. Новы
чорт](#)

[62. Калатня](#) →

1911 год

Прапануем да спампавання!

61. С чаго лихо на свѣце.

Цепѣр куды ни зирні, ўсюды ліхо на свѣце. Кáжуць — служыў адзін páрабак и ўсе егó застаўлялі малóць у жóрна. Мѣле ён да мѣле, прыслўхаетца, дак млѣн у клóпаце ўсе кáжэ: там лѣпш, там лѣпш! Наслўхаўса тагó páрабак, пакíнуў тут хаджаína да й пашóў туды, гдзѣ лѣпш. Прышóў ён и наняўса к другóму хаджаíну. Алé й там застáвили páрабка малóць у жóрна. Малóў ён малóў да й дава́й прыслухóўватца, што кáжуць жóрна. Чўе, аж млѣн у клóпаце ўсе кáжэ: як и там, так и тут! Як и там, так н тут! Кíнуў páрабак и таго гаспадарá да й пашóў шука́ць, гдзѣ лѣпш. Алé кóльки ен ни хадзиў, усюды застаўляюць малóць у жóрна й ены ўсе кáжуць: як и там, так и тут! Як и там, так и тут! — Цепѣр усюды парабкóм ліхо на свѣце — кáжэ páрабак. Пачуў тóе хаджаín, пакивáў галавóю да й кáжэ — нѣ, ма́быць цепѣр усím и ўсюды ліхо на свѣце. Дак от я раскаж́у вам с чагó ліхо на свѣце. Калі праўду скаж́у — смека́йце, а прыхлуш́у —

не мешайце да прабачайце, бо як устарытца, та й праўда будзе.

Даўным даўно спрадвёку жылі сабѣ людзи, пажывáli, ниякаго лиха не зна́ли. Свѣт вели́ки: ўсю́ды во́лно; як патрудзиўса, так и пажывиўса. Не было́ тагды́ ни пано́ў, ни мужыко́ў, а так сабѣ людзи жыли — пажывáli да Бо́га выхваля́ли, а ни аб чо́м ены́ не клапа́сці́ліся. А Бо́г тагды́ ещэ́ жыў на землі, прыхо́дзиў к лю́дзям, бы свóй брат, вучыў их, як на свѣце жыць да дзѣ́так пладзі́ць, дзѣ́так пладзі́ць да гадава́ць да зéмлю на́паўня́ць. И не было́ на землі ни ли́ха, ни дабра́. Лю́дзи бы квѣ́тки цвилі́: жылі бы пту́шки ў не́бе, ци ры́ба ў вадзѣ́; жылі, што стрéли, та ўжывáli — ни щáсця, ни беды́ не ма́ли. Але́ што тако́е жы́це? Так живе́ й зве́рь па лѣ́се; так живе́ й дзераўля́ка. Бо́г убáчыў то́е да й пача́ў учы́ць людзе́й, як латвѣ́й даста́ць йм жыўна́сць, як зрабі́ць сабѣ́ адзéжу, як схавáтца ў непаго́ду, як лави́ць ры́бу да зве́рь да пту́шак. И пазна́ли тагды́ людзи, што каму́ ўлажы́ў Бо́г ро́зум, той мажэ́ рабі́ць, што хо́чэ. — Гэ́, мы й са́ми з вуса́ми — ка́жуць лю́дзи, — што захóчэм, то́е зрóбим. Мы й са́ми, бы багі́, то́льки Бо́г заты́м не даў нам сiлы, ўла́дзы, што байтца, каб землё́у заўлада́ўшы, мы не ўздумали́ й само́го Бо́га сапхну́ць з не́ба. И атступи́ўса тагды́ Бо́г ат га́рдых людзе́й и пашо́ў сабѣ́ на не́бо. Але́ пачали́ святы́е анелы́ праси́ць Бо́га, каб не губи́ў людзей. И сказа́ў им Бо́г, што дае́ ен лю́дзям ула́дзу на зéмлю: на ўсе́, што расце́ на землі́ на ўселя́кае зве́рь, што живе́ па лѣ́се, па паля́х, балóтах, на землі́ й

пад землею: над птушкамі, што купаютца пад небам; над рыбамі, што ў вадзё гуляюць вольна. И будучь маць людзі ўладзу над усім, што е ў землі й на землі. И будзе людзям добра жыць на свёце, калі ены не захочуць маць уладзу адзін над другім, а калі ўздумаюць над людзьмі панаваць, та пазнаюць и дабро й ліхо й датуль будзе ліхо, пакуль людзі будуць маць уладзу над людзьмі. Але я даў людзям розум, каб ены самі пазналі, с чаго ліхо на свёце. И розум пакажэ людзям дарогу, як ліхо адалёць и як так жыць и маць уладзу над усім на землі, каб усім было добра и каб не было ліха. И просяць Бога, святыя анёлы, каб ён паслаў их на зямлю служыць людзям и бараніць их ат ліха. И пазволюь Бог анёлам сцерагці людзей, а сам велёў яснаму сонейку свеціць людзям, каб ат таго свёту ены набіраліся розуму, таго велікаго розуму, што мацнёй усёго на свёце. Пакланіліся анёлы Богу да й палецёлі на зямлю сцерагці людзей. Тым часове, пакуль святыя анёлы благалі Бога, шатан не спаў. Убачыў ен, што Бог атступіўса ат людзей и пакінуў зямлю, давай гэто падбываць дужэйшых, каб ены браі ўладзу над слабёйшымі. Давай гэто дужэйшыя атбіраць ат слабёйшых, што тые зробіць, давай их прымушаць рабіць на себе, давай імі ўладаць, бы сваім дабром. От гэ шатан дужэйшых да хітрэйшых зрабіў панамі й атдаў им у рўкі ўсіх слабёйшых людзей. И пашло с таё пары ліхо на землі, пашло такоё ліхо, што й сказаць не мёжне. Пачалі паны лавіць людзей, бы зверёе, пачалі их мэнчыць да здэкуватца, батцэ гэто й не людзі, а

гаўядо. Прылецѣли светые анѣлы, сўнуліса туды-сюды, пачалі падбухтэрваць людзѣй, каб енѣ не слўхали панѡў. Дак куды там! — стало ещѣ гарѣй: панѣ ўзелі ўладзу на зѣмлю, пачалі марыць людзѣй гóладам, пачалі их биць да забиваць, да адзін на друго́го насылаць. Папрóбувалі светы́е анѣлы сказаць, што е Бóг на нѣбе, што Ен усѣ ба́чыць и чўе, што за тако́е ліхо Ен пакара́е панѡў. Слўхалі-слўхалі то́е панѣ да й ка́жуць — э, што вы нам ба́еце! Вы там седзѣлі на нѣбе й ничо́го не зна́еце, што тут рóбитца на зямлі. Мужы́к без па́на абайці́са не мо́жэ: бьѣтца, дзерѣтца — сцеражы́, ты Бо́жэ! Над мужыко́м трэ́а стаяць з бизуно́м над ка́ркам да ещѣ трыма́ць вóз лазы́ за хвальва́ркам, бо ў мужыка́ такая́ нату́ра, што без бизуна́ сверби́ць шку́ра. Ен бы свиня́ напрэ́тца, нажрэ́тца, ўлѣ́зе ў гра́зь да й ду́мае, што князь. Мужы́к без ушў́нку не зна́йдзе сабѣ́ рату́нку, бо ё́н да па́псы́скаго дабра́ хці́вы, а на работу́ — лени́вы; бу́дзе ат го́ладу падыха́ць, а на баку́ лежа́ць. Адно́ ліхо на свѣ́це бу́дзе, як мужы́к вóлнась дабу́дзе. Свѣ́т переведзѣ́тца — адна беда́ астанетца.

Учу́ўшы то́е светы́е анѣлы палецѣ́ли к Бо́гу на ска́ргу. Тым часо́ве панѣ запанава́лі й лі́ха-б не зна́лі, калі́-б не пачалі вымышля́ць да адзін друго́го Ћ́сци, пажыра́ць. Панѣ прамі́ж сабо́ю бьѡ́тца-дзеру́тца, а ў мужыко́ў гі́ры трасу́тца, да йлбѣ́ траща́ць, аж скі́вицы вища́ць. И пасла́ў Бóг на зѣмлю светы́х анѣлаў с чарця́ми ваева́ць, а светы́х праро́каў — людзѣ́й навуча́ць. Але́ ни анѣлы, ни праро́ки ничо́го не зрабі́лі, бо енѣ слаўцо́м, а

ліхо дубцом. Ены па божаму праўду ладзяць, а пань ў вус смеютца да чэрава глэдзяць. Так да тых час мужыкі гаруюць, мужыкі працуюць, а хлѣба не маюць, часам голадам падыхаюць, бо што ни зрѡбляць, та пань здзіраюць. А пань пануюць, нічога не рѡбляць да ліхо вымышляюць, бо за сабою чѡртаву сілу маюць. И нема ратунку ат такога жыця, бо енѡ ўсе, бы камѣня кўча, свѣрху цяжкае камѣне дробных на песѡк расцѣрло дѡле; свѣрху их гнетўць другіе, а на тых лежачь и цїснучь дѡлу ещѣ цяжѣйшыя; свѣрху-ж лѣг адзін велікі камень. От гѣ спрадвѣку й да тых час ліхо людзѣй давіць, ліхо цїсне людзѣй свѣрху к дѡлу, бы ў кўчы тѡй камѣне. Трашчыць кўча, трѣ камѣне, на жарству их трѣ на дѡле; трашчыць и хўтко аседае, аседае нїжѣ-нїжѣ да ўсе нїжытца да дѡлу. Мабыць скѡро затращачь падпѡрки й разсыплетца ўся кўча. Так и ў жыцю: ўсе гарѣй-гарѣй бѣдным людзям, бо нарѡд мнѡжытца, а свѣт адзін. И так цѣсно людзям на землі, а тут и тѡе, што е слимазѣрнае, дужѣйшыя людзі захвацілі да й трымаюць, бы воўк зубамі. Забиваюць, паедаюць людзі адзін другога гарѣй, як звѣр звѣра. Ены не знаюць таго, што адзін чалавѣк не мае мѡцы, бы чарвяк, бы тѣя былінка ў пѡлі: налеціць вѣцѣр, закруціць хвїля да й сатрѣ, зраўнуе з землѣю. Быў чалавѣк — пхх! й нема, бы й на свѣт не радзіўса. Тѡлькі тагды чалавѣк мѡцны, як ён не адзін, а живе з другімі людзьмі ў згѡдзе да ў ладу. И чагѡ тѡлькі не зрѡбляць людзі, калі вѡзьмутца за дзѣло грамадаю, бы адзін чалавѣк. Алѣ от гѣтаго й не зналі людзі, не зналі як жыць на свѣце, каб усім было дѡбрѣ.

Кожын цѣг да себѣ, кѣжын кѣшкаў к сабѣ, кѣжын на другіх, як на варагѣў пазираў й кѣжын другіх варагáми маў. И затра́чили лѣдзи ўсѣ сваѣ сѣлы тѣльки на тѣе, каб адалѣць свайх варагѣў — такіх сáмых людзѣй, як и енѣ. Так спрадвѣку бѣлиса лѣдзи, нѣщыли аднѣ другіх. От атчагѣ лѣхо на свѣце. Алѣ як сказаў Бѣг, так и стáласо: радзѣўса на свѣце ясны рѣзум и пачаў расцѣ; тѣльки расцѣ ѣн так цѣхо, так памалѣчку, што чалавѣк вѣк пражывѣ, а рѣзуму чуць на крыху прыбѣдзе. Аднѣ лѣдзи ўмираюць, другие раджаю́тца. Енѣ пражывѣць вѣк и аслабáняюць мѣйсцо другім. Тѣе гѣ-ж сплѣдзяць дзецѣй и памрѣць. Так и жывѣць лѣдзи, бы вадá чечѣ ў рацѣ. А рѣзум хаць цѣхо, памалѣчку, да ўсе расцѣ, расцѣ й паднѣмáетца на нѣги. От як вѣрасце той, ясны бы сѣнейко рѣзум да пачнѣ свецѣць лѣдзям у вѣчы, та тагдѣ ўсѣ пазнаюць, с чагѣ лѣхо на свѣце, пазнаюць праўду, паднѣмутца ў згѣдзе, бы адзин чалавѣк, прагѣняць пагáную нѣчысь и заживѣць на землѣ, бы ў раѣ. Мы ўжѣ не даждѣмса тагѣ, алѣ мѣо на́шы дзѣци ци ўнѣки такі дачакаюць.

Пересказаль Михаль Кравець.

Дер. Гаврильчицы.

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](#)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](#)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Gleb Leo
- MaxxL
- Keymap9
- Dake~commonswiki
- Inductiveload
- VIGNERON

- Il Palazzo-sama
 - Smasongarrison
-

1. [↑https://wikisource.org](https://wikisource.org)
2. [↑https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
3. [↑https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
4. [↑https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)